Valtiovarainministeriö
Vero-osasto
Jukka Vanhanen

MUISTIO
21.9.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto

HE 123/2022 vp eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien kumoamisesta

Pyydettynä lausuntonaan hallituksen esityksistä verojaostolle annettujen asiantuntijalausuntojen (*Maahanmuuttovirasto, oikeusministeriö, Poliisihallitus, Rajavartiolaitoksen esikunta, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Yrittäjät ry, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tuomioistuinvirasto, työ- ja elinkeinoministeriö, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Työllisyysrahasto, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry ja Verohallinnon tulorekisteriyksikkö*) johdosta valtiovarainministeriö ilmoittaa seuraavaa.

Jäljempänä rajoitutaan lausumaan asiantuntijalausunnoissa esitetystä kritiikistä ja muutosehdotuksista ja sellaisiksi tulkittavista kannanotoista.

Oikeusministeriö

Lausunnossa katsotaan, että perusteluissa vaikuttaisi olevan ristiriitaisuutta, ja että valiokuntakäsittelyssä on syytä varmistua*, onko yleisen edunvalvojan tiedonsaantioikeutta koskevassa 13 §:n 2 momentissa tarkoitus säätää uudesta tiedonsaantioikeudesta*, jollaisista HE:n perustelujen mukaan ei olla säätämässä.

Vero-osasto katsoo, että esityksen perusteluissa ei ole ristiriitaisuutta, eikä uudesta tiedonsaantioikeudesta olla säätämässä. Yleisen edunvalvojan tiedonsaantioikeutta koskevassa 13 § 2 momentissa on suora viittaus yleisen edunvalvojan tiedonsaantioikeutta koskevaan holhoustoimesta annetun lain 89 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan

> edunvalvojalla on tehtäviinsä kuuluvissa asioissa oikeus saada ne tiedot, joihin päämiehellä olisi itsellään oikeus, jollei erikseen toisin säädetä.

Lainkohdan perustelujen (HE 146/1998) mukaan säännös on selkeyttävä. Edunvalvojalla on perustelujen mukaan katsottava olevan mainittu tiedonsaantioikeus ilman nimenomaista säännöstäkin sillä perusteella, että hän on päämiehensä laillinen edustaja tehtäviinsä kuuluvissa asioissa.

Tulonsaajan oikeudesta katsella itseään koskevia (kaikkia) tulorekisteriin talletettuja tietoja tulotietojärjestelmän sähköisen asiointipalvelun kautta on erikseen säädetty tulotietojärjestelmästä annetun lain 15 §:ssä.

Oikeusministeriölle epäselvyyttä näyttäisi aiheuttavan säännöskohtaisten perustelujen tekstikohta, jonka mukaan

> edunsaajien tiedonsaantioikeudesta *ei ole säädetty 1 momentin johdantolauseen edellyttämällä tavalla siten*, *että edunvalvoja olisi* muun lain, tässä holhoustoimesta annetussa lain, nojalla *oikeutettu salassapitosäännösten* ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten *estämättä* saamaan luovutettavia tietoja suorituksen maksajalta tai muulta tiedon käyttäjältä.

Erillinen 2 momentti, jolla ei siis säädetä uudesta tiedonsaantioikeudesta, on perustelujen mukaisesti tarpeen sen vuoksi, että holhoustoimilaissa edunvalvojalle säädetty tiedonsaantioikeutta koskeva säännös ei sisällä mainintaa edunvalvojan oikeudesta saada tietoja *salassapitosäännösten estämättä*, mikä vaatimus puolestaan koskee 1 momentissa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia.

Yleisen edunvalvojan tiedonsaantioikeudesta on sen vuoksi tarpeen säätää erillisessä lainkohdassa. Mainintа oikeudesta saada tietoja salassapitosäännösten estämättä kyseisessä holhoustoimilain selventävässä säännöksessä olisikin tarpeetonta, koska edunvalvojalla on sanotusti oikeus saada tehtäviänsä varten samat tiedot kuin päämiehellä olisi – ilman nimenomaista säännöstäkin.

Valtiovarainministeriö toimitti yllä olevan käsityksensä tiedoksi oikeusministeriölle tiedustellen samalla, ”vastaako se siihen huoleen, joka OM:n lausunnossa on nostettu esille”. Sähköpostitse oikeusministeriön lausunnon laatineelta erityisasiantuntija Petteri Jartilta 20.9. saadun vastauksen mukaan ”vastineluonnostelu vaikuttaa hyvin perustellulta, eikä meillä ole siihen kommentoitavaa.”

Tietosuojavaltuutetun toimisto

<u>Tietojen minimointi</u>

Tietosuojavaltuutetun toimiston uudistaa jo lausuntovaiheessa esittämänsä, HE:n lausuntopalaute-jaksossa todetun näkemyksen, jossa viitataan tarpeeseen *varmistaa kussakin yksittäisessä tapauksessa, että vain kyseisen asian käsittelyn edellyttämät tiedot luovutetaan*.

Vero-osasto katsoo, että lausunnon kannanotto siitä, että ”toteutuksen tekninen tai käytännöllinen *haastavuus* ei itsessään ole peruste tietosuoja-asetuksen vaatimuksista poikkeamiselle”, kaipaisi täydennyksekseen, että *mahdotonta* ei kuitenkaan voida vaatia eikä saavuttaa.

Vaatimusta tietojen minimointiin ”kussakin yksittäisessä tapauksessa” ei kuitenkaan liene tarkoitettukaan otettavaksi aivan kirjaimellisesti, kun lausunnossa toisaalta viitataan mahdollisuuteen saada Tietosuojavaltuutetun kaipaamia elementtejä ”esimerkiksi tiedonsaantiprofiilien ominaisuuksia tai muita järjestelmään liittyviä teknisiä mahdollisuuksia tarkastelemalla”. Tietojen luovutus sähköisessä toimintaympäristössä vaikuttaisi siten sittenkin hyväksyttävältä, siirtymättä yksittäistapaukselliseen luovutettavien tietojen välttämättömyyden arviointiin kussakin tapauksessa erikseen. Tällainen ei, kuten esityksen perusteluissa korostetaan, mitenkään ole mahdollista – eikä tällaista toimintatapaa esityksen perusteluissa todetusti tiettävästi missään viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa ole käytössäkään.

Lausunnossa viitattujen mahdollisten toiminnallisten ja teknisten ratkaisujen tarkasteluun ei ole edellytyksiä ”asian jatkovalmistelussa”, jos tällä lausunnossa tarkoitetaan sitä, että asia olisi ratkaistava ennen hallituksen esityksen mukaisten lakiehdotusten hyväksymistä.

Käsiteltäessä HE:n mukaisia lainmuutosehdotuksia, on syytä korostaa, että mainittujen ”toiminnallisten ja teknisten ratkaisujen” kehittäminen *ei ole lainsäädännön alaan kuuluva asia*, eikä lausunnossa siihen viitatakaan. Lausunnossa esiin nostetut näkökohdat eivät ministeriön käsityksen mukaan siten ole esteenä lakiehdotusten hyväksymiseen.

Rekisterinpitäjän vastuuta koskeva sääntely tulotietojärjestelmästä annetun lain 4 §:ssä

Rekisterinpitäjän vastuuta koskevan lain 4 §:n osalta Tietosuojavaltuutettu toteaa jo aiemmin (so. hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierroksella) pitäneensä aiheellisena, kuten esityksen lausuntopalautetta koskevassa jaksossa tuodaan esiin, että rekisterinpitäjän vastuuta koskevan sääntelyratkaisun suhde yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisiin vaatimuksiin avattaisiin ja tarvetta lain 4 §:n muuttamiseksi arvioitaisiin. Tietosuojavaltuutettu toteaa, että ei näe estettä sille, että asiakokonaisuutta arvioidaan myöhemmin, mutta pitää tärkeänä, että kysymystä tullaan tosiasiallisesti arvioimaan viimeistään esityksessä todetussa myöhemmässä aikataulussa.

Valtiovarainministeriö viittaa hallituksen esityksen lausuntopalaute-jaksossa todettuun: ”rekisterinpitäjän vastuuta, jota koskevaa sääntelyä ei ole muutettu lain voimaantulon jälkeen, koskeva arviointi on tarkoitus käynnistää kuluvan syksyn aikana, mutta kyse on siinä määrin eri tavoin laajakantoisesta asiasta, että sitä ei ole mahdollista toteuttaa nyt annetun esityksen yhteydessä.”

Sanottu arviointi on käynnistetty valtiovarainministeriön ja Tulorekisteriyksikön yhteistyönä.

Rajavartiolaitoksen esikunta ja Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Rajavartiolaitos uudistaa lausuntovaiheessa esittämänsä, että tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:ssä tulisi säätää Rajavartiolaitoksen tietojensaantioikeudesta vastaavalla tavalla, kuin hallituksen esityksessä on esitetty Tullille ja poliisille.

Työttömyykassojen Yhteisjärjestö ry puolestaan uudistaa samoin lausuntovaiheessa esittämänsä, että tulotietojärjestelmästä annettua lakia muutettaisiin siten, että työttömyyskassojen oikeutta käyttää tulorekisterin tietoja laajennettaisiin koskemaan myös työttömyyskassan jäsenyyshakemuksen käsittelyä.

Näiltä osin hallituksen esityksen lausuntopalaute-jaksossa on todettu, että näitä vasta esitysluonnoksen lausuntokierroksella esitettyjä vaatimuksia ei ole voitu ottaa huomioon, vaan asiat tulisivat arvioitaviksi tulotietojärjestelmän kehittämisen myöhemmässä vaiheessa.

Tässä yhteydessä valtiovarainministeriö täydentää, että uuden käyttäjän ja käyttötarkoituksen valmistelu edellyttää Tulorekisteriyksiköltä resursseja muun muassa määrittelyyn ja testaukseen. Esitetyllä aikataululla valmistautumisaika ei ole Tulorekisteriyksikölle mahdollista käytössä olevat resurssien huomioiden. Tulorekisteriyksikön ensisijainen tehtävä on turvata jo mukanaolevien ja uusien käyttäjien tietojen luovutukset 1.1.2023 lukien. Uusissa käyttötarkoituksissa ja laajennoksissa

painotetaan muun muassa viranomaistehtävien hoitoa ja kansalaisten etuuskäsittelyyn vaikuttavien käyttötilanteita.